

СЛУЖБОВЕ ВІДРЯДЖЕННЯ ЯК ІНСТИТУТ СЛУЖБОВОГО ПРАВА: СПІВВІДНОШЕННЯ ІЗ СУМІЖНИМИ ПРАВОВИМИ ПОНЯТТЯМИ

DUTY TRAVEL AS AN INSTITUTE OF EMPLOYMENT LAW: RELATIONSHIP WITH RELATED LEGAL CONCEPTS

Михайлюк В.С., здобувач

Запорізький національний університет

Актуальність теми. Оновлення положень законодавства про публічну службу в Україні передбачає докорінний перегляд всіх його складових, серед яких і норми, які регулюються суспільні відносини, пов'язані із відрядження публічного службовця (службовим відрядженням). З огляду на те, що розробка новаційних положень законодавства має ґрунтуватися на сучасних доктринальних положеннях, важливості набувають дослідження, присвячені службовому відрядженню. Враховуючи те, суспільні відносини, пов'язані із службовим відрядження публічних службовців, врегульовані цілою низкою норм, а також, з огляду на їх родову ознаку, цілком логічно вести мову про інституційний характер відповідних норм, а отже про службове відрядження як інститут службового права. Беручи до уваги тривалу доктринальну дискусію між вченими-адміністративістами та вченими-трудовамиками стосовно ролі і місця права публічної служби (службового права) в системі національного права, із обґрунтуванням його публічно-правової приналежності або до адміністративного, або ж до трудового права, важливо остаточно з'ясувати галузеву приналежність відповідних норм, а також визначитися із унікальністю самого службового відрядження у його порівнянні із суміжними правовими поняттями. Саме ці доктринальні положення варто врахувати у процесі сучасної вітчизняної нормотворчості, забезпечивши тим самим суворе дотримання принципу науковості. Мета роботи – аналіз доктринальних положень, присвячених службовому відрядженню, із обґрунтуванням його публічно-правової природи та інституційної належності до службового права, із одночасним порівняльно-правовим аналізом із суміжними поняттями задля підтвердження його унікальності та самостійності. Об'єкт роботи – суспільні відносини, пов'язані із службовим відрядження публічних службовців. Предмет – порівняльно-правовий аналіз службового відрядження із суміжними поняттями задля обґрунтування його самостійності, унікальності та інституційної приналежності до службового права. Методологічне підґрунтя: загальні та спеціальні методи наукового пізнання, серед яких: спеціально-юридичний, логічний, порівняльно-правовий, узагальнення, аналіз, синтез, експертних оцінок, діалектичний. Висновки. «Службове відрядження» пропонується розглядати як різновид службової поїздки спеціального призначення, в яку направляється публічний службовець на підставі розпорядження (наказу) керівника органу публічної влади за рахунок коштів державного (муніципального) бюджету в інший населений пункт на певний строк з метою виконання спеціального службового завдання. Його публічно-правову природу, зміст, унікальність формують його ознаки, серед яких: специфічна форма здійснення службової діяльності; елемент службових правовідносин публічно-державного характеру; можливість виконання службовою особою виданого керівником службового доручення у межах його спеціалізації та кваліфікації; різні умови перебування у службовому відрядженні в залежності від його виду; документально встановлений термін виконання службового доручення та перебування у службовому відрядженні; направлення службової особи виключно за ініціативи та розпорядження (наказу) керівника службового органу; зміна населеного пункту та/або країни задля можливості виконання службового доручення; фінансування з державного бюджету; наявність нормативно-визначених прав, гарантій, компенсацій та обов'язків, які застосовуються виключно для службового відрядження, які є специфічними у відповідності до службового законодавства кожного окремого виду публічно-службової та державно-службової діяльності. Завдяки унікальності свого ресурсу службове відрядження варто відмежовувати від суміжних понять, серед яких: «поїздка», «подорож», «службова поїздка», «експедиція», «місія», «делегація», «переведення», «переміщення», «тимчасове переведення», «прикомандирування».

Ключові слова: відрядження, службове відрядження, службове право, інститут, суміжні поняття, ознаки, публічний службовець, публічна служба.

Relevance of the topic. The process of revising the legislation pertaining to public service in Ukraine necessitates a comprehensive evaluation of all its components, inclusive of the regulations that govern social relations in relation to duty travels undertaken by public servants (official duty travels). It is imperative to recognise that the evolution of innovative legislation must be founded upon contemporary doctrinal provisions. Consequently, research on duty travels is becoming increasingly significant. In light of the extensive regulatory framework encompassing social relations associated with duty travels of public servants, and given the generic nature of these norms, it is rational to address the institutional character of the pertinent norms. Consequently, duty travels can be conceptualised as an institution within the domain of labour law. Taking into account the long-standing doctrinal debate between administrative scholars and labour scholars regarding the role and place of public service law (service law) in the national legal system, with arguments for its belonging to either administrative or labour law, it is important to finally determine the sectoral affiliation of the relevant norms, as well as to define the uniqueness of the official assignment itself in comparison with related legal concepts. It is precisely these doctrinal provisions that should be taken into account in the process of modern domestic law-making, thereby ensuring strict adherence to the principle of scientificity. The purpose of this work is to analyse the doctrinal provisions devoted to duty travels, substantiating their public-legal nature and institutional affiliation to labour law, while conducting a comparative legal analysis with related concepts in order to confirm their uniqueness and independence. The object of the work is the social relations associated with duty travels undertaken by public servants. The subject is a comparative legal analysis of duty travels and related concepts, in order to justify the independence and uniqueness of the subject, as well as its institutional affiliation to labour law. The methodological basis includes general and special methods of scientific cognition, such as special legal, logical and comparative legal methods, as well as generalisation, analysis and synthesis, and expert assessments and dialectical methods. Conclusions. A duty travel (or: official mission) is proposed to be considered as a specific type of official travel of special purpose, undertaken by a public servant on the basis of an order (instruction) issued by the head of a public authority, funded from the state (municipal) budget, to another locality for a defined period in order to perform a specific official assignment. Its public-law nature, content, and uniqueness are determined by a set of defining features, including: a specific form of performing official duties; an element of public-law service relations; the possibility for a public official to carry out an assignment issued by a superior within the scope of their specialisation and qualifications; variation in the conditions of duty travel depending on its type; a formally established timeframe for the completion of the assignment and the duration of the duty travel; the official's deployment exclusively on the initiative and by order (instruction) of the head of the relevant public authority; a change of locality and/or country for the purpose of fulfilling the assignment; funding from the state budget; and the existence of legally defined rights, guarantees, compensations, and obligations that apply specifically to duty travel, which are determined in accordance with the service legislation governing each particular form of public or civil service. Due to its unique legal and functional characteristics, duty travel should be distinguished from related concepts such as: trip, journey, official trip, expedition, mission, delegation, transfer, relocation, temporary reassignment, or secondment.

Key words: official trip, duty travel, service law, institution, related concepts, characteristics, public servant, public service.

Вступ. Актуальність теми. Оновлення положень законодавства про публічну службу в Україні передбачає докорінний перегляд всіх його складових, серед яких і норми, які регулюються суспільні відносини, пов'язані із відрядження публічного службовця (службовим відрядженням). З огляду на те, що розробка новаційних положень законодавства має ґрунтуватися на сучасних доктринальних положеннях, важливості набувають дослідження, присвячені службовому відрядженню. Враховуючи те, суспільні відносини, пов'язані із службовим відрядженням публічних службовців, врегульовані цілою низкою норм, а також, з огляду на їх родову ознаку, цілком логічно вести мову про інституційний характер відповідних норм, а отже про службове відрядження як інститут службового права. Беручи до уваги тривалу доктринальну дискусію між вченими-адміністративістами та вченими-трудовиками стосовно ролі і місця права публічної служби (службового права) в системі національного права, із обґрунтуванням приналежності або до адміністративного, або ж до трудового права, важливо остаточно з'ясувати галузеву приналежність відповідних норм, а також визначитися із унікальністю самого службового відрядження у його порівнянні із суміжними правовими поняттями. Саме ці доктринальні положення варто врахувати у процесі сучасної вітчизняної нормотворчості, забезпечивши тим самим суворе дотримання принципу науковості. **Мета роботи** – аналіз доктринальних положень, присвячених службовому відрядженню, із обґрунтуванням його публічно-правової природи та інституційної належності до службового права, із одночасним порівняльно-правовим аналізом із суміжними поняттями задля підтвердження його унікальності та самостійності. **Об'єкт роботи** – суспільні відносини, пов'язані із службовим відрядженням публічних службовців. **Предмет** – порівняльно-правовий аналіз службового відрядження із суміжними поняттями задля обґрунтування його самостійності, унікальності та інституційної приналежності до службового права. **Методологічне підґрунтя:** загальні та спеціальні методи наукового пізнання, серед яких: спеціально-юридичний, логічний, порівняльно-правовий, узагальнення, аналіз, синтез, експертних оцінок, діалектичний. **Стан дослідження проблеми:** не зважаючи на актуальність тема, в наявності наукові роботи, або ж присвячені службовому праву, або ж трудовому праву і у контексті цього зосереджено увагу на службовому відрядженні. В наявності діаметрально протилежні за змістом роботи, із обґрунтуванням інституційної приналежності його до трудового права (наприклад, роботи В. Пузирного, О. Ярошенка, О. Дрозда тощо) або ж до службового права (наприклад, роботи Л. Біли-Тіунової, В. Колпакова, Д. Припутня, Т. Коломосьця тощо). На жаль, наукових робіт із ґрунтовним інституційним аналізом службового відрядження немає, як і порівняльно-правового аналізу його із суміжними поняттями, що дозволяє виявити його самостійність та унікальність. Все це актуалізує потребу наукового пошуку та відновлення відповідної прогалини.

Основна частина. І. Службове відрядження: основні доктринальні підходи щодо розуміння. Службове відрядження у фаховій науковій літературі досліджується переважно у двох аспектах – в аспекті регулювання відносин публічно-службових та врегулювання трудових відносин, що й обумовлює певну дуальність погляду на його зміст, особливості, підтверджує існуючу впродовж тривалого часу дискусію між представниками науки адміністративного права та науки трудового права стосовно місця і ролі службового права в цілому та службового права зокрема. Про існування останньої неодноразово детально зазначали у своїх роботах вчені-правники (наприклад, роботи Д. Припутня, В. Колпакова, О. Дрозда, Т. Коломосьця, М. Іншина, Л. Корнути тощо), проте, на жаль, із переважно узагальненим підходом до дослідження службового відрядження, без деталізованого аналізу його ознак і змісту, а із обґрунтуванням відповідної його галузевої належності. Галузеві положення логічно доповнюються загальнотеоретичними правовими, що й дозволяє формулювання відповідне розуміння службового відрядження.

Так, наприклад, у Юридичній енциклопедії (1998 р.) «відрядження службове» розуміється як «поїздка праців-

ника за розпорядженням власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу чи фізичної особи на певний термін для виконання службового доручення поза місцем постійної роботи» [1, с. 442]. Відповідне визначення варто розглядати як таке, що «тяжіє» до розгляду службового відрядження як інституту трудового права, до трудових правовідносин, навіть з урахуванням того, що воно вважається «службовим». Із цього визначення незрозумілим (неочевидним) є зв'язок відрядження із служінням особи публічним інтересам. Ключовими є слова «... за розпорядженням власника», «для виконання службового доручення». Натомість саме неодноразове використання слова «службове» в аспекті вказівки на «служіння» опосередковано все ж таки дозволяє зробити припущення й щодо публічно-службової природи відрядження.

Натомість в іншому довідниковому виданні «Службове право України: словник термінів» (2017 р.) «службове відрядження» визначається вже як «поїздка працівника за розпорядженням керівника органу державної влади, підприємства, установи та організації, що повністю або частково утримується (фінансується) за рахунок бюджетних коштів (далі – підприємство), на певний строк до іншого населеного пункту для виконання службового доручення поза місцем його постійної роботи за наявності документів, що підтверджують зв'язок службового відрядження з основною метою діяльності підприємства» [2, с. 227]. Саме завдяки уточненням стосовно публічно-правової природи відрядження цілком можна вести мову про те, що в даному виданні відрядження дійсно пов'язане із публічним служінням особи, служінням публічним інтересам, а отже прослідковується його зв'язок саме із публічно-службовими правовідносинами, із службовим правом.

«Велика українська юридична енциклопедія. Том 5. Адміністративне право» (2020 р.) пропонує визначення «службового відрядження» як «поїздки працівника за розпорядженням керівника органу державної влади (поїздки державного службовця – за розпорядженням керівника державної служби), підприємства, установи та організації, що повністю або частково утримується (фінансується) за рахунок бюджетних коштів, на певний строк та інший населеного пункту для виконання службового доручення поза місцем його постійної роботи, за наявності документів, що підтверджують зв'язок службового відрядження із основною діяльністю підприємства» [3, с. 864]. Як бачимо, має місце чіткий зв'язок відрядження із службовими правовідносинами, і, хоча зазначається про «державну службу», все ж таки його цілком можна розглядати і й розумінні зв'язку із публічною службовою в цілому, а отже із публічно-службовими відносинами. Запропоновані два останні визначення усувають будь-які передумови для розгляду відповідного відрядження безпосередньо у його зв'язку суто із трудовими правовідносинами, а уточнення стосовно державної служби – знімає дискусійність стосовно його галузевої приналежності. Варто також зазначити, два останні вищевикладені визначення формуються виключно у відповідності до положень Інструкції про службові відрядження в межах України та за кордон, затвердженої наказом Міністерства фінансів України № 59 від 13.03.1998 року (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 17.03.2011 № 362) (далі – Інструкція про службові відрядження) [4], в якій пунктом 1 розділу 1 нормативно закріплено поняття «службове відрядження». Останнє зазнало деяких змін у 2017 по 2020 роках, спочатку його було доповнено словами «(поїздка державного службовця – за розпорядженням керівника державної служби)» [5], а згодом слова «органу державної влади» замінено словами «державного органу» [6]. Таким чином, варто стверджувати, що положення стосовно службового відрядження, які пропонуються у «Великій українській юридичній енциклопедії. Том 5. Адміністративне право» (2020 р.), узгоджуються із положеннями чинного законодавства у частині дублювання релевантних положень.

«Тлумачний термінологічний словник з конституційного права» (2016 р.) розмежовують поняття «відрядження» та «службове відрядження». Так, наприклад,

перше тлумачиться із акцентом саме на приналежність до трудових правовідносин й зазначається, що це «у трудовому праві поїздка працівника за розпорядженням керівника підприємства для виконання службового доручення поза місцем роботи, із збереженням на весь період відрядження, у т.ч. часу перебування в дорозі, місця роботи (посади), середнього заробітку, за яке сплачуються добо́ві за кожен день перебування у відрядженні, вартість проїзду до місця призначення й назад та витрати за найм житла, після повернення з відрядження працівник зобов'язаний надати обґрунтований звіт про виконання службового доручення й витрачені кошти» [7, с. 100.]. В той час як у цьому ж словнику «відрядження службове» наводиться у досить стислому значенні як «поїздка працівника за розпорядженням керівника підприємства для виконання службового завдання» [7, с. 100], втім суттєвої приналежності саме до публічно-службових (державно-службових) правовідносин не вбачається. Однак, надалі у цьому ж словнику можна знайти й «службове відрядження», яке вживається у відповідності до Інструкції про службове відрядження, хоча й із посиланням на ст. 121 КЗпП України, яка встановлює гарантії та компенсації працівнику у разі службового відрядження. Як бачимо, в одному виданні одразу декілька різновариантних підходів до розуміння відрядження, із зв'язком його або із трудовими правовідносинами, або ж із публічно-службовими (хоча й в узагальненому формулюванні).

Остаточну крапку у дискусії щодо того, чим відрізняється відрядження у трудовому праві від відрядження у службовому праві пропонує «Велика українська юридична енциклопедія. Том 11. Трудове право» (2018 р.), яка фіксує визначення відрядження як «поїздки працівника на певний термін з метою виконання службового доручення поза місцем постійної роботи, яка здійснюється за розпорядженням роботодавця і має своїм підтвердженням запрошення сторони, укладений договір чи інший документ, що засвідчують участь відрядженої особи у заходах, які проводяться за тематикою, що збігається з діяльністю підприємства, яке відряджає працівника» [8, с. 617]. Без безпосередньої вказівки на публічно-службову природу відрядження, із акцентом на суто трудові відносини, згадуванням підприємств, роботодавця, а не держави чи інших суб'єктів публічної влади.

Таке ж розмаїття підходів демонструють і вчені-правники, які є представниками різних галузевих правових напрямків. Так, наприклад, В. Пузирний, досліджуючи поняття та правову природу службового відрядження, сформував авторське поняття - «поїздка працівника за наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу підприємства, установи чи організації на певний строк до іншого населеного пункту для виконання службового доручення поза місцем його постійної роботи» [9]. Хоча вчений і називає його «службовим», втім по тексту зв'язку із публічно-правовою його природою немає, а отже «службове» варто в даному випадку асоціювати із тим відрядженням, яке пов'язане із трудовими відносинами, трудовими обов'язками. На зв'язок відповідного відрядження саме із трудовими відносинами вказує безпосередньо сам вчений, зазначаючи про те, що його визначення цілком можна було б включити до змісту Кодексу законів про працю України.

Т. Савчук та К. Шолопак, здійснюючи дослідження службових відряджень, формують його визначення як «строкову поїздку робітника за розпорядчим документом роботодавця, яка здійснюється з певною документально затвердженою метою поза місцем роботи працівника – як за кордон, так і в межах країни, із наданням останньому роботодавцем певних гарантій щодо виконання такої діяльності» [10]. Автори цієї дефініції щоправда зазначають на можливість її застосування не лише суб'єктами державного сектору, а також юридичними особами приватного права, що здійснюють господарську діяльність. Втім, запропоноване ними визначення перенасичене поняттями трудового права «працівник», «робітник», «роботодавець», що відмежовує його від службового відрядження, яке безпо-

середньо пов'язане із публічно-службовими відносинами. І для усвідомлення їх відмінності варто не тільки звертати увагу на відмінність природи, суб'єктного складу, змісту, а й навіть джерел фінансування, які також є різними.

Вчені-адміністративісти навіть пропонують робити уточнення й навіть ускладнювати його визначення – «службове відрядження службовця». Так, наприклад, у працях вчених-адміністративістів «службове відрядження» розглядається серед низки забезпечувальних елементів службової кар'єри, із виокремленням навіть підвиду «службового відрядження службовців», що розуміється як «тимчасове виконання державним службовцем своїх посадових обов'язків поза межами постійного місця служби, тобто населеного пункту, в якому розташовано постійне/основне робоче місце службовця відповідно до основної функціональної складової служби державного службовця» [11, с. 391; 12, с. 176]. Втім слід акцентувати увагу на спрямуванні цього поняття на виключній приналежності до державної служби, ймовіріше автором не охоплювалися усі види публічно-службової діяльності (наприклад, дипломатична, воєнізована, митна, муніципальна, патронатна, політична, прокурорська, цивільна та ін.). Натомість, виходячи із розуміння «службового відрядження», наведеного у підручнику «Службове право України» (2022 р.), то очевидним є його сутнісне спрямування саме на державно-службові правовідносини незважаючи на відсутність у чинному Законі України «Про державну службу» терміну «службове відрядження». Л. Біла-Тіунова та О. Стець стверджуються, що «службове відрядження - це поїздка службовця за розпорядженням керівника державної служби державного органу на певний строк до іншого населеного пункту для виконання службового доручення поза місцем його постійної роботи (за наявності документів, що підтверджують зв'язок службового відрядження з основною діяльністю органу» [13, с. 281]. Таким чином, можна сказати, що у працях вчених-адміністративістів зосереджується акцент уваги на зв'язку відрядження із публічно-правовими (різновидами) правовідносинами, що й дозволяє розмежовувати «службове відрядження» саме як інститут службового права (у аспекті підгалузі адміністративного права) і «відрядження службового» як такого, що пов'язане із трудовими правовідносинами, а отже й без прив'язки до публічно-службової діяльності, до служіння особи публічним інтересам тощо.

Підсумовуючи вищезазначене, можна запропонувати авторське визначення «службового відрядження» як різновиду службової поїздки спеціального призначення, в яку направляється публічний службовець на підставі розпорядження (наказу) керівника органу публічної влади за рахунок коштів державного (муніципального) бюджету в інший населений пункт на певний строк з метою виконання спеціального службового завдання.

II. Службове відрядження у суміжному понятійному ряду.

До суміжного понятійного ряду слід віднести: «поїздка», «подорож», «службова поїздка», «експедиція», «місія», «делегатія», «переведення», «переміщення», «тимчасове переведення», «прикомандирування». Враховуючи той факт, що у нормативне вибачення «службове відрядження» розкривається, починаючи зі слова «поїздка», слухно було б розпочати саме з нього. У словниковій літературі «поїздкою» вважається «виїзд куди-небудь на короткий час; коротка подорож» [14, с. 1023]. У законодавстві також простежується дуальність погляду на поїздку. В Інструкції про порядок обліку пасажирів, що перевозяться громадським транспортом на маршрутах, затвердженій наказом Міністерства № 150 від 27.05.1996 року, це «перебування пасажирів у дорожньому транспортному засобі для пересування з одного місця в інше» [15]. Водночас «переміщення товарів з пункту відправлення до пункту призначення, включаючи будь-які проміжні частини або етапи в межах або за межами відповідної держави-члена, здійснене за допомогою одного або кількох транспортних засобів», закріплено у Регламенті комісії (ЄС) № 651/2014 від 17 червня 2014 року про визначення певних категорій допомоги сумісними з внутрішнім

ринком на застосування статей 107 та 108 Договору [16]. Очевидним є те, що обидва значення жодним чином не відносяться до сутності службового відрядження, тож схожим є тільки його перше розуміння, запропоноване у Тлумачному словнику української мови.

Дослідження ж поняття «службова поїздка» як різновиду поїздки обумовлений її спеціальним службовим призначенням його вживанням у нормативних актах, разом із тим ускладняється через відсутність його тлумачення у словниково-довідниковій та енциклопедичній літературі. Беззаперечно, на перший погляд «службова поїздка» розглядається як синонім «службовому відрядженню», який цілком відповідає за контекстом останньому, але ж не слід їх отождествлювати у повній мірі через відсутність унормування як просто поїздки, так і службової. Аналогічна ситуація складається й із подорожжю, яке не відповідає суті відрядження, яке характеризується як відправлення особи (працівника, службовця) уповноваженим суб'єктом з метою виконання конкретного доручення, що стосується виконання робочих/службових завдань.

Вартом уваги є й поняття «експедиція» (від лат. *Expediō*, *ōnis* (f) (від *expedire* – розплутувати, споряджати, готувати) «приведення в порядок, установа; від англ. *expedient* – прийом, спосіб; *expedition* – 1. експедиція; 2. швидкість; від Франц.: *expédition* (f) – відправка, відправлення; засвідчена або нотаріально заверена копія документу»), «відправлення, розсилання, відрядження групи людей, загону з яким-небудь спеціальним завданням» [17, с. 132]. Згадування поняття «експедиція» зустрічається у Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» № 848-VIII від 26.11.2015 року, який містить термін «наукова експедиція», значення якої законодавцем закріплено як «організаційну форму наукових досліджень, що передбачає подорож, поїздку, відрядження наукового працівника (групи наукових працівників) з метою здобуття емпіричних відомостей для отримання практичного досвіду та подальших теоретичних узагальнень у відповідній галузі наук» (п. 13 ст. 1) [18]. Очевидним є зв'язок із «науковим відрядженням», втім, як бачимо, «наукова експедиція» є більш ширшим за значенням поняттям, що включає декілька видів тимчасових видів – подорож, поїздка та відрядження. Відносно співвідношення «наукової експедиції» із «службовим відрядженням» слід зазначити, що воно є абсолютно можливим, зважаючи на те, що «наукове відрядження» розглядається як одним із видів службового.

Доцільно здійснити порівняння й із «місією» (лат. *missio* – відсилення, відправлення, доручення) «1) делегація, яка направляється в іншу країну з відповідним дорученням; 2) постійне або тимчасове дипломатичне представництво, очолюване посланником чи повіреним у справах» [7, с. 335]. Адже місія є елементом службових правовідносин у дипломатичному праві. Наприклад, словникові джерела з конституційного права визначають «дипломатичну місію» як «форму міждержавного спілкування; тимчасову закордонну установу зовнішніх зносин держави, розміщену на території іншої держави [7, с. 166.]. В той час як «Багатомовний юридичний словник-довідник» визначає «місією (дипломатичну)» (від англ. *mission* – місія; доручення, відрядження; відправляти у відрядження; направляти із місією; від франц. *mission* (f) – місія) [17 с. 267], зміст якої полягає у «постійному дипломатичному представництві, делегації, яка направляється в іншу країну з відповідним дорученням» [17, с. 267]. Дипломатичну місію все ж не варто отождествлювати із дипломатичним відрядженням, а тим більш із службовим з огляду на приналежність до іншого виду діяльності дипломатичних службовців, яка не містить всіх ознак службового відрядження.

Зосереджуючись на понятті «делегація» (від лат. *Delegatio*, *ōnis* (f) – вислання, доручення; від англ. *delegation* – передача, делегування (повноважень); переведення боргу; посилка делегації; делегування; делегація; від франц. *délégation* (f) – делегація; делегування; переведення боргу) [17, с. 108], варто зазначити, що це «група представників держави, органу державної влади або місцевого

самоврядування, установи, організацій тощо» [17, с. 108]. Взагалі традиційно «делегацією» вважається «група осіб, що відбуває за кордон з метою візиту, який має відповідне цільове призначення» [19, с. 5], тобто це не вид службового візиту, тож можна зазначити про опосередкований зв'язок цього поняття із «службовим відрядженням».

Варто зупинитися і на поняттях «переведення» та «переміщення», визначення яких наведено у «Великій українській юридичній енциклопедії. Том 11. Трудове право» (2018 р.), де «переведенням на іншу роботу» розуміється як «будь-яка зміна труд. функції (спеціальності, кваліфікації чи посади) працівника, місця роботи, а також обумовлених угодою сторін умов труд. договору, що не були викликані змінами в організації виробництва і праці» [8, с. 418]. Водночас «переміщення на іншу роботу» вживається у значенні ч. 2 ст. 32 КЗпП України [8, с. 423], положеннями якої це поняття закріплюють як протилежне за змістом поняттю «переведення на іншу роботу». Отже, положеннями ч. 2 ст. 32 КЗпП України передбачається: «не вважається переведенням на іншу роботу і не потребує згоди працівника переміщення його на тому ж підприємстві, в установі, організації на інше робоче місце, в інший структурний підрозділ у тій же місцевості, доручення роботи на іншому механізмі або обладнанні у межах спеціальності, кваліфікації чи посади, обумовленої трудовим договором. Роботодавець не має права переміщати працівника на роботу, протипоказану йому за станом здоров'я.» [20]. У державно-службовій діяльності ж існує поняття «переведення державного службовця», у «Службове право України: словник термінів» (2017 р.) тлумачиться як «заняття державним службовцем рівнозначної або нижчої вакантної посади в тому самому або іншому державному органі з урахуванням його професійної підготовки та професійної компетентності та за його згодою (без обов'язкового проведення конкурсу)»

[2, с. 209]. Слід вказати, що це значення наводиться у відповідності до норм ст. 41 Закону України «Про державну службу», в якій водночас не міститься нормативно-визначеного поняття «переведення».

Порівнюючи «службове відрядження» доцільно із «прикомандируванням», яке зустрічається як синонімічне відрядженню, зокрема, у таких документах як Розпорядження КМУ № 263-р від 07.05.1992 року «Про дозвіл на прикомандирування до відповідних органів профспілок атестованих працівників органів внутрішніх справ України» [21], Інструкція про порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям ДПС, затверджена наказом Адміністрації ДПС № 425 від 20.05.2008 року [22] та ін. Великий тлумачний словник сучасної української мови «прикомандирування» формулює із відсилкою до слова «прикомандирувати», яке означає «призначити тимчасово в чинсь розпорядження для виконання службових обов'язків» [14, с. 1119]. У законодавстві «прикомандирування» у Рамковому документі щодо державної допомоги на наукові дослідження, технічний розвиток та провадження інноваційної діяльності № 2014/C 198/01 від 27.06.2014 року, визначається як «тимчасове працевлаштування співробітників бенефіціаром з правом повернення до попереднього працевлаштування» [23]. В цілому можна зазначити про певний взаємозв'язок між поняттями «службовим відрядженням» та «прикомандируванням», але повною мірою їх отождествлювати не варто через все ж таки застарілість останнього.

У підсумку проведеного порівняльно-правового аналізу «службового відрядження» із суміжним поняттям рядом можна стверджувати про «універсальність» даного терміну. Адже поняття «службове відрядження» виступає своєрідним поєднанням «відрядження» як спеціальної поїздки виключно із службовою діяльністю особи, в якій базовим елементом є саме наявність публічно-службових правовідносин. Співвідношення службового відрядження із суміжними поняттями дозволяє стверджувати про наявність у нього певних відмінностей, які формують унікальність його ресурсу. Такими ознаками є: специфічна форма здійснення службової діяльності; елемент службових правовідносин публічно-дер-

жавного характеру; можливість виконання службовою особою виданого керівником службового доручення у межах його спеціалізації та кваліфікації; різні умови перебування у службовому відрядження в залежності від його виду; документально встановлений термін виконання службового доручення та перебування у службовому відрядженні; направлення службової особи виключно за ініціативи та розпорядження (наказу) керівника службового органу; зміна населеного пункту та/або країни задля можливості виконання службового доручення; фінансування з державного бюджету; наявність нормативно-визначених прав, гарантій, компенсацій та обов'язків, які застосовуються виключно для службового відрядження, які є специфічними у відповідності до службового законодавства кожного окремого виду публічно-службової та державно-службової діяльності.

Висновки. «Службове відрядження» пропонується розглядати як різновид службової поїздки спеціального призначення, в яку направляється публічний службовець на підставі розпорядження (наказу) керівника органу публічної влади за рахунок коштів державного (муніципального) бюджету в інший населений пункт на певний строк з метою виконання спеціального службового завдання. Його публічно-правову природу, зміст, унікальність форму-

ють його ознаки, серед яких: специфічна форма здійснення службової діяльності; елемент службових правовідносин публічно-державного характеру; можливість виконання службовою особою виданого керівником службового доручення у межах його спеціалізації та кваліфікації; різні умови перебування у службовому відрядження в залежності від його виду; документально встановлений термін виконання службового доручення та перебування у службовому відрядженні; направлення службової особи виключно за ініціативи та розпорядження (наказу) керівника службового органу; зміна населеного пункту та/або країни задля можливості виконання службового доручення; фінансування з державного бюджету; наявність нормативно-визначених прав, гарантій, компенсацій та обов'язків, які застосовуються виключно для службового відрядження, які є специфічними у відповідності до службового законодавства кожного окремого виду публічно-службової та державно-службової діяльності. Завдяки унікальності свого ресурсу службове відрядження варто відмежовувати від суміжних понять, серед яких: «поїздка», «подорож», «службова поїздка», «експедиція», «місія», «делегатія», «переведення», «переміщення», «тимчасове переведення», «прикомандирування».

ЛІТЕРАТУРА

1. Юридична енциклопедія: В 6 т./ Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп./ред.) та ін. – К.: «Укр. енцикл.», 1998. – Т.1: А-Г. 672 с.
2. Службове право України : словник термінів / заг. ред. Т.О. Коломoeць, В.К. Колпакова. – Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 340 с.
3. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. – Харків: Право, 2016 – Т. 5 : Адміністративне право / редкол.: Ю.П. Битяк (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2020. – 960 с.
4. Про затвердження Інструкції про службові відрядження в межах України та за кордон : Наказ Міністерства фінансів України № 59 від 13.03.1998 року (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 17.03.2011 № 362). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0218-98#Text>
5. Про затвердження Змін до Інструкції про службові відрядження в межах України та за кордон : Наказ Міністерства фінансів України № 669 від 28.07.2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1040-17#n15>
6. Про затвердження Змін до Інструкції про службові відрядження в межах України та за кордон : Наказ Міністерства фінансів України № 155 від 13.04.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0387-20#Text>
7. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права / за заг.ред. д.ю.н., проф. Л.Р. Наливайко. – К.: «Хай-Тек Пресс», 2016. – 628 с.
8. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Харків : Право, 2016. – Т. 11 : Трудове право / редкол.: С.М. Прилипка (голова), М.І. Іншин (заст. голови), О.М. Ярошенко та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2018. – 776 с.
9. Пузирний В. Ф. Поняття службового відрядження та його ознаки. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Том XXVI. 2020. С. 90-96.
10. Савчук Т.В., Шолопак К.А. Теоретичні основи службових відряджень. *Причорноморські економічні студії. Випуск 76*. 2022. С. 254-259.
11. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галунько, П. Діхтєвський, О. Кузьменко та ін.; за ред. В. Галунька, О. Правоторової. – Видання четверте. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. – 656 с.
12. Коломoeць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник / Т. О. Коломoeць. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.
13. Біла-Тіунова Л.Р., Стець О.М. Службове право України : підручник. Одеса: Фенікс, 2022. 771 с.
14. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.)/ Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
15. Про затвердження Інструкції про порядок обліку пасажирів, що перевозяться громадським транспортом на маршрутах: Наказ Міністерства статистики України № 150 від 27.05.1996 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0258-96/ed19970908/find?text=%CF%EE%BF%E7%E4%EA%E0#w1_1
16. Регламент комісії (ЄС) № 651/2014 від 17 червня 2014 року про визнання певних категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком на застосування статей 107 та 108 Договору. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_042-14#Text
17. Багатомовний юридичний словник-довідник / І.О. Голубовська, В.М. Шовковий, О.М. Лефтерова та ін. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 543 с.
18. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України № 848-VIII від 26.11.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#n505>
19. Какаулїна О., Полянська М., Пустовойтова Т., Ростопіра В., Симончук І. Закордонний візит: правила поведінки. Посібник для працівників судової системи. – Київ, 2010. – 40 с.
20. Кодекс Законів про працю України № 322-VIII від 10.12.1971 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
21. Про дозвіл на прикомандирування до відповідних органів профспілок атестованих працівників органів внутрішніх справ України: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 263-р від 07.05.1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-92-p#Text>
22. Про затвердження Інструкції про порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Державної прикордонної служби України: Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України № 425 від 20.05.2008 року. URL: https://dpsu.gov.ua/ua/law_base/doc-289/
23. Повідомлення Комісії. Рамковий документ щодо державної допомоги на наукові дослідження, технічний розвиток та провадження інноваційної діяльності № 2014/С 198/01 від 27.06.2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_006-14/ed20140627#n77